

Ársfrágreiðing 2010-2011

Demokratia – Nevndin fyri øktum kvinnuleikluti í politikki

Fororð

Henda frágreiðing fevnr um virkseimð hjá Demokratiu í 2010 og 2011. Hetta tíðarskeiðið hava vit upplivað stóra framgongd í mun til arbeiðssetningin hjá nevndini: at økja um kvinnuleiklutin í politikki. Tvey val hava verið í 2011 – fólkatingsval 15. september og løgtingsval 29. oktober, og á báðum valum hava Føroyar tikið nøkur fet fram móti størri javnstøðu. Kvinnumboðanin í lögtinginum er nú methøg – 10 kvinnur og 23 menn, svarandi til 30/70%. Hetta er stór framgongd í mun til undanfarnu løgtingsval í 2008, tá kvinnurnar taldu 21%, og 2004, tá tær einans taldu 9%. Gongdin seinastu árin bendir á, at ferð er komin á javnstøðu í politikki.

Demokratia fegnast um hesa framgongd. Vit eru væl á veg, men arbeiðssetningur nevndarinnar er ikki rokkin, fyrr enn Føroyar eru á leið á hædd við hini Norðurlondini, har kvinnumboðanin liggur um 40% í parlamentunum. Hóast framgongd skulu vit ikki seta okkum upp afturá og vænta, at restin gongur av sær sjálvum. Javnstøðuarbeiði, sum í stóran mun er ein hugburðaflytandi uppgáva, eigur at síggjast aftur í øllum samfelagnum. Hetta er ein drúgv tilgongd, og skjótt er at missa á gólvið tað, sum hevur tikið tíð at byggja upp.

Í núverandi landsstýri situr bara ein kvinna millum sjei menn. Hetta er eitt afturstig í mun til seinasta valskeið, har fyra menn og tríggjar kvinnur sótu í landsstýrinum. Nevndin harmast um, at sitandi samgonga ikki hevur raðfest øðrvísi og nýtt gylta høvið at virka sum fyrimynd á javnstøðuøkinum. Sambært eini Gallup-kanning¹ í 2009 taka 88% av fólkinum undir við øktum tali av kvinnum í politikki, og 72% halda, at politisku flokkarnir eiga at gera átøk, sum vaksa um áhugan hjá kvinnum at taka lut í politikki. Demokratia skipaði á vári 2010 fyri felagsfundi við umboð fyri politisku flokkarnar, har kjakast varð um, hvussu arbeiðast kann fyri størri politiskari javnstøðu.

Tó eiga politisku flokkarnir ikki ábyrgdina einsamallir. Umráðandi er eisini, at kvinnur, sum hava hug, evni og umstøður, sjálvar halda seg framat og síggja møguleikar heldur enn forðingar. Í herferðini, sum Demokratia hevur ført seinnu árshálvu 2011 upp undir fólkatings- og løgtingsvalið, hevur dentur verið lagdur á, at vald er nakað, ein tekur sjálv heldur enn at bíða eftir at fáa tað frá øðrum.

Týðningarmikið er at upplýsa uppvaksandi ættarliðið um javnstøðu. Demokratia hevur tí lagt dent á at røkka hesum málbólki við okkara lýsingaherferðum seinasta tíðarskeiðið. Í herferðini hevur Demokratia strongt á at fáa persónligt samband við ungfólk m.a. á festivalum, stevnum, politiskum fundum og í sosialu miðlunum. Eisini hevur nevndin skipað fyri filmskapping fyri ungfólk. Teir fyra filmarnir, sum komu inn, vórðu vístir í Norðurlandahúsinum 8. mars 2011.

¹¹ Kanningin kann lesast á www.demokratia.fo.

Heystið 2012 verður bý- og bygðaráðsval, og umráðandi er at halda fram við arbeiðinum at stuðla positivu gongdini fram ímóti politiskari javnstøðu. Kvinnumboðanin í bý- og bygðaráðunum er 30%, og Demokratia fer at brúka orku sína í 2012 at royna at lyfta hana enn hægri. Nevndin hevur trongar fíggingjarkarmar, men hevur stóðugt roynt at laga arbeiði sítt til umstøðurnar. Tó vónar og væntar nevndin, at markið fyri skerjingum nú er rokkið. Jú betri arbeiðsumstøður Demokratia fær at virka undir, jú fyrr kann arbeiðssetningurin fullførast. Um allir partar – politisku flokkarnir, aðalráðini, bý- og bygðaráðini og veljararnir – lyfta í felag saman við Demokratiu, gongur tað enn skjótari.

Fari at enda at takka skrivara og nevnd, bæði sitandi og fyrrverandi limum, fyri gott samstarv í farna tíðarskeiði. Eftir er at siga, at Demokratia sær fram til munagott samstarv við allar partar í 2012.

Ingun Eidesgaard, forkvinna.

Demokratia

Demokratia er nevnd sett av Føroya landsstýri í 2006. Arbeiðssetningur nevndarinnar er soljóðandi:

Nevndin skal skipa fyri tvørpolitiskum tiltøkum til tess at økja um leiklutin hjá kvinnum í politiskum avgerðum, so talið á kvinnum á lögtingi og í kommunustýrunum økist, og umboðanin samsvarar á leið við umboðanina í hinum Norðurlondunum. Um ársskiftið 2007/2008 handar nevndin landsstýrismanninum frágreiðing um virksemi sítt og tilmæli um, hvussu framhaldandi eigur at verða arbeitt fyri at fremja javnstøðu, har politiskar avgerðir verða tiknar.

Í viðmerkingunum til uppskotið um nevndina stendur um virksemið hjá nevndini:

Nevndin skal til ársskiftið 2007/2008 arbeiða fyri, at kvinnur fáa ein øktan leiklut í at taka politiskar avgerðir. Nevndin arbeiðir støðugt við at fremja arbeiðssetningin, meðan hon er sett. Arbeiðið eigur at fevna um tiltøk, sum kunnu gera fólk varug við týðningin av, at fleiri kvinnur verða umboðaðar, har politiskar avgerðir verða tiknar. Virksemið kann vera upplýsing, lýsingaátøk, undirvísing og útgáva av ymsum kunnandi tilfari.

Løgtingsvalið, sum eftir ætlan verður í januar 2008, verður eitt gott høvi at máta úrslitið av arbeiðinum hjá nevndini.

Stutt um søgu nevndarinnar

18. november 1999 samtykti Føroya lögting uppskot um tilráðingar frá Útnorðurráðnum² í 1999 um at seta eina nevnd at arbeiða fyri at økja um kvinnuleiklutin í politikki. Útnorðurráðið heitti á grønlandska og føroyska landsstýrið um at seta eina slíka nevnd. Í tilmælinum frá Útnorðurráðnum varð víst til eitt átak í Íslandi, har altingið hevði sett eina líknandi nevnd at leggja tvørpolitisk áttøk til rættis fyri at økja um talið á kvinnum í politikki. Úrslitið av hesum tiltaki var gott og hevði við sær munandi øking av talinum á kvinnum í altinginum.

1. januar 2006 setti Føroya landsstýri Nevndina fyri øktum kvinnuleikluti í politikki. Hetta heldur tunga navnið gjørði nevndin í november 2006 av at broyta til *Demokratia*. Nevndin fekk tvey ár at arbeiða í, fram til ársskiftið 2007/08. Av tí at broytingar máttu gerast í valinum av nevndarlimum, lá virksemið næstan stilt til august 2006, tá nevndin fór til verka.

Nevndin skipaði fyri kampagnuvirksemi og ymsum almennum tiltøkum. Um ársskiftið 2007/08 handaði nevndin landsstýrismanninum í javnstøðumálum álit³ um virksemi sítt og tilmæli um, hvussu framhaldandi eigur at verða arbeitt fyri at fremja javnstøðu í føroyskum politikki. Hereftir varð nevndin fyribils niðurløgd. Í august 2008 varð nevndin sett av nýggjum og hevur virkað síðan tá.

² Vestnordisk Råd Rekommandation nr. 1/9 frá 1999.

³ Álitið kann takast niður á

http://www.vmr.fo/Files/Filer/VMR/Fragreidingar/Alit_um_oktan_kvinnuleiklut.pdf.

Tilnevning og skrivstovuhald

Demokratia er skipað við 11⁴ umboðum:

- einum umboði fyri hvønn politiskan flokk
- einum umboði fyri Kommunusamskipan Føroya (KSF)
- einum umboði fyri Føroya Kommunufelag (FKF)
- einum umboði fyri Kvinnufelagasamskipan Føroya
- einum umboði fyri Javnstøðunevndina.

Nevndarlimirnir í 2010 og 2011 vóru:

Fólkaflokkurin:

Inga Dahl (fram til apríl 2010)

Elsebeth Mercedes Gunnleygsdóttir (síðani mai 2010)

Sambandsflokkurin:

Tonja Ziskason (fram til mars 2011)

Maud Poulsen (síðan apríl 2011)

Javnaðarflokkurin

Oluffa Joensen, (forkvinna mai 2010 – mars 2011)

Ingun Eidesgaard (síðani apríl 2011, forkvinna síðan mai 2011)

Sjálvstýrisflokkurin

Hans Jacob Hermansen, (formaður fram til mai 2010)

Annleyp Lamhauge (mai 2010 til mars 2011)

Kristina L. Toftegaard (síðan apríl 2011)

Tjóðveldi

Petur í Gong

Miðflokkurin

Egin Markná

Framsókn

Hans Arnfinnson Norðfoss (síðan august 2011)

Kommunusamskipan Føroya

Kirstin Strøm Bech, (til mars 2011)

Ingibjörg Berg (síðan apríl 2011)

Føroya Kommunufelag

Karl A. Olsen

⁴ 10 umboð hava verið fram til august 2011, tá nevndin varð víðkað við einum umboði aftrat úr Framsókn.

Kvinnufelagasamskipan Føroya
Annika Sølvará

Javnstøðunevndin
Guðrið Joensen

Nevndin var skipað við Hans Jacobi Hermansen sum formanni fram til mai 2010, tá Oluffa Joensen tók við fram til mars 2011. Í mai 2011 varð Ingun Eidesgaard vald til forkvinnu.

Nevndin hevur frá byrjanini í august 2006 havt felags skrivstovuhald við Javnstøðunevndina. Partíðarnevndarskrivari er Bjørg Jacobsen.

Nevndararbeiðið 2010 og 2011

Játtan og nevndarfundir

Játtanin hjá Demokratii í 2010 var 196.000 kr. Hetta var ein munandi skerjing í mun til játtanina í 2009 à 400.000 kr. Játtanin í 2011 var 186.000 kr.

Seks nevndarfundir hava verið í 2010, og seks í 2011.

Framløga á ungdomstingi

Umboð fyri Demokratii hevði framløgu um týðningin av javnstøðu í politikki á ungdomstinginum 8-9. februar 2010. Ungdomsting er árligt tiltak í løgtinginum fyri framhaldsskúlanæmingar kring landið, har tey ungu sleppa at royna seg í tingarbeiði.

Fyrilestur um sjálvsmenning

4. mars 2010 skipaði nevndin fyri fyrilestri í Mettustovu, har /Dorthe Gyldenkærne, HR-coach, Enneagram & NLP-trainer, røddi um sjálvsmenning, at finna fram innaru styrki, standa fram og føra út í lívið tað, sum ein brennir fyri. Nógv fólk vóru til tiltakið, og gott kjak var aftaná framløguna.

Felagsfundur við politisku flokkarnar

Politisku flokkarnir hava sín stóra part av ábyrgdini av rekrutteringsarbeiðinum; tað eru í seinasta enda teir, sum gera av, hvørji umboð verða stillað upp, og hvussu hesi verða førd fram í valstríði og annars. Demokratia hevði fund við allar flokkarnar á vári 2007, har flokkarnir vórðu spurdir, um teir hava nakra javnstøðustrategi, um teir ætlaðu at virka fyri størri javnstøðu, í játtandi føri hvat. Í apríl 2010 beyð nevndin umboðum fyri tingmanning og flokleiðslu úr øllum politisku flokkunum til ein felagsfund at fylgja upp frá fundinum í 2007 og skifta orð um, hvussu arbeiddast annars kann fyri størri javnstøðu. Tilsamans níggju umboð fyri Sambandsflokkinn, Javnaðarflokkinn, Sjálvstýrisflokkinn og Tjóðveldi møttu.

Flokkarnir sögdu seg vera tilvitaðar og fegin vilja bóta um javnstöðutrúppulleikan og vístu á, at teir hövdu gjørt nógvar royndir at fáa kvinnur við, men at tær eru trúplar at motivera. Hetta førði til eitt gott og gevandi kjak, har m.a. hetta varð umrøtt:

- umráðandi er at finna út av, hví kvinnur í stóran mun hava lyndi at bera seg undan politiskum arbeiði
- rekrutteringsarbeiðið eigur at byrja í góðari tíð langt undan vali
- standandi vallistar og nummererað uppstilling er eitt amboð, flokkarnir kunnu brúka⁵
- skúling av nýggjum fólki í politiskum arbeiði er neyðug
- gott samstarv við fjølmiðlarnar er neyðugt.

Fundur við Rættarnevdina

Demokratia varð saman við javnstöðunevdina 5. mai 2010 kallað til fundar við Rættarnevdina í løgtinginum um viðmerkingar til fýra løgtingsuppskot⁶ viðvíkjandi valskipanini. Nevndin mælti til at taka undir við løgtingsuppskoti nr. 143/2009 um at seta ein serkønnan arbeiðsbólk at viðgera øll viðkomandi fólkaræðislig og samfelagslig viðurskifti í vallógini og fyrireika uppskot til nýggja løgtingslóg hareftir.⁷

Ráðstevna í Reykjavík

Elsebeth Mercedis Gunnleygsdóttir tók vegna Demokratíu lut á ráðstevnu í Reykjavík 7. juni 2010 við heitinum *Kvinders position og magt i politik og erhvervslivet i Vestnorden*.

Filmskapping fyri ungfólk

Umráðandi er at bjóða unga ættarliðunum við í orðaskiftið um framtíðarinnar samfelag, demokrati og javnrættindi. Ein stór kanning millum 18 ára gomul í teimum átta Norðurlondunum frá 2009 vísti, at føroysk ungfólk í minni mun taka undir við javnstöðu enn ungfólkini í hinum Norðurlondunum.⁸ Eitt av málunum hjá Demokratíu er júst at røkka ungfólki, og nevndin hevur havt fund við umboð fyri politisku ungdómsfeløgini um, hvussu hesin málbólkur best kann røkkast. Úrslitið var avgerð um at skipa fyri eini stuttfilmskapping. Kapping við virðisløn varð vald, av tí at hetta er vælumtókt millum ungfólk, og miðilin filmur varð valdur, av tí at hesin somuleiðis er vælumtóktur millum ung og umvegis internetið kann røkka víða.

Í samstarvi við Klippfisk varð – fyri at tryggja eitt ávíst støði - avgjørt at skipa fyri eini innbodnari kapping millum nakrar úrvaldar seriøsar filmsframleiðarar.

⁵ Summir flokkar eru longu byrjaðir ella ætla at byrja at brúka standandi vallistar.

⁶ Løgtingsmál nr. 109/2009: Uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um val til løgtingið. Løgtingsmál nr. 141/2009: Uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um val til løgtingið. Løgtingsmál nr. 142/2009: Uppskot til løgtingslóg um leiðbeinandi fólkaatkvøðu, um Føroyar skulu vera verandi eitt valdømi ella býtt í fleiri valdømi. Løgtingsmál nr. 143/2009: Uppskot til samtyktar um at fyrireika uppskot til løgtingsvallóg.

⁷ Tilmælið hjá nevndini kann lesast á <http://www.demokratia.fo/doc/20100505115544.pdf> .

⁸ Sí <http://www.demokratia.fo/default.asp?show=page&id=2735>.

Arbeiðssetningurin var *Javnstøða í politikki*, og málbólkurin var ungfólk. Luttakararnir fingu eina viku at gera ein film á 2-5 min til longdar.

Fýra filmar komu inn, og teir vórðu vístir á 8. mars haldinum 2011 í Norðurlandahúsinum. Vinnarafilmurin var filmurin hjá Franklin Henriksen og John Ivar Venned. Oluffa Joensen, forkvinna í Demokratíu, handaði umboðum fyri vinnararnar virðislønina á 15.000 kr. Í dómsvendini sótu umboð fyri Demokratíu og umboð fyri Klippfisk, Jan Berg Sørensen. Dómsnevndin metti, at vinnarafilmurin lýkur krøvini, sum nevndin setti. Í filminum er eitt breitt úrval av fólki, sum kemur til orðanna við ymiskum sjónarmiðum á evnið javnstøða í politikki. Filmarnir kunnu síggjast á www.demokratia.fo.

Lýsingaherferð

Tvey val vóru í 2011 – fólkatingsval 15. september og lögtingsval 29. oktober. Nevndin gjørði av at skipa fyri eini lýsingaherferð fyri at skapa uppmerksemi og kjak. Herferðin fór í gongd í juli 2011 og varði fram til 29. oktober, tá lögtingsvalið var av.

Fundamentið í herferðini er eitt lillalitað =tekn, (samanrenning av reyðum og bláum), sum stendur fyri javnvág. Hetta teknið er eisini nýggja búmerkið hjá nevndini. Kjarnin í herferðini er vald, og tónin er positivur og offensivur. Fokus er á, at vald er nakað, ein tekur sjálv heldur enn at bíða eftir at fáa tað frá øðrum. Myndirnar í herferðini eru fotomyndir av og orð eftir sjei kvinnur, sum á ymsum økjum hava tikið valdið og/ella brúkt sínar móguleikar at velja øðrvísi. =teknið er málað á kjálkan á teimum, og í hvørjari mynd verður mint á, at avgerðin, ábyrgdin og atkvøðan er tín egna.

Pallurin fyri herferðina vóru mest sosialu miðlarnir, herundir facebook, og valplakatir, og í minni mun blaðlýsingar. Umboð fyri nevndina vóru harumframt á tiltøkum so sum rennidøgum, festivalum og valfundum, har tey buðu fólki at fáa málað =teknið á kjálkan og býttu út lillalitað armbond, sum eisini vórðu framleidd í sambandi við herferðina.

Nevndin er sum heild vælnøgð við herferðina. Hetta ótraditionella virkseimið – at fara til tiltøk, har fólk savnast, og bjóða teimum andlitsmáling og armbond - varð valt fyri at skapa uppmerksemi fáa persónligt samband við so nógv fólk sum gjørligt, ikki minst ungfólk, ið nevndin sær sum ein týðandi málbólk. Fólk tóku sum heild væl undir; nógv gott kjak stóðst burturúr, og fjølmiðlarnir vístu eisini herferðini ans.

Umframt herferðina hevur nevndin eisini javnan lagt viðmerkingar, áminningar, tíðindastubbar o.t. á facebook og á heimasíðuna. Nevndin hevur eisini mint flokkarnar á at hava javnstøðu á uppstillingarlistunum og lata bæði kyn sleppa frammat í fjølmiðlunum, og harumframt hevur nevndin heitt á Kringvarp Føroya um at gera sítt til at tryggja javnstøðuna í valsendingum o.t.

Heimasíðan

Heimasíðan www.demokratia.fo hefur fingið nýtt snið í 2011. Vitjunartølini vóru hesi:

2010		2011	
1. ársfjórðingur	1.855	1. ársfjórðingur	2.526
2. ársfjórðingur	1.208	2. ársfjórðingur	1.925
3. ársfjórðingur	1.066	3. ársfjórðingur	3.882
4. ársfjórðingur	1.675	4. ársfjórðingur	3.382
Tils.	5.804	Tils.	11.715

Facebook vangi

Demokratia hefur ein Facebook vanga, sum í leypi av 2011 er komin uppá omanfyri 2700 fjepparar.

Fólkatingsvalið og løgtingsvalið 2011

Tvey val vóru í 2011 – fólkatingsval 15. september og løgtingsval 29. oktober. Í báðum førum var framgongd í javnstøðuni. Til fólkatingsvalið taldu kvinnur 36% av teimum uppstillaðu – hetta er tað sama sum til fólkatingsvalið í 2007, men 6% fleiri enn til fólkatingsvalið í 2005. Á atkvøðubýtinum er ein lítil framgongd: í 2007 fingu kvinnurnar 22% av atkvøðunum, í 2011 25% av atkvøðunum, sí talvu 1.

Talva 1: Uppstillað og atkvøðubýti til fólkatingsvalini 2005, 2007 og 2011 býtt eftir kyni. Listaatkvøður ikki íroknaðar

	2005		2007		2011	
	Menn	Kvinnur	Menn	Kvinnur	Menn	Kvinnur
Uppstillað í tølum	78	33	60	34	47	27
Uppstillað í %	70	30	64	36	64	36
Atkvøðubýti í %	84	16	78	22	75	25

Á løgtingsvalinum var framgongdin munandi størri. 10 kvinnur vórðu valdar, svarandi til 30%, og hetta er met. 35% av teimum uppstillaðu vóru kvinnur; hetta er eisini met. Eisini atkvøðubýtið setti met: kvinnurnar fingu 30% av atkvøðunum móti 25% í 2008 og 19% í 2004, sí talvu 2. Kvinnumboðanin stendur sostatt nú á jøvnum (30%) í løgtinginum og í bý- og bygðaráðunum, sí talvu 3.

Talva 2: Kynsbýti í løgtinginum á løgtingsvalunum 2004, 2008 og 2011. Listaatkvøður ikki íroknaðar. Í tølum og %

	2004		2008		2011	
	Menn	Kvinnur	Menn	Kvinnur	Menn	Kvinnur

Uppstillað í tølum	194	60	115	56	110	58
Uppstillað í %	76	24	67	33	65	35
Atkvøðubýti í %	81	19	75	25	70	30
Vald í tølum	29	3	26	7	23	10
Vald í %	91	9	79	21	70	30

Talva 3: Kynsbýti í bý- og bygdaráðum 2004 og 2008. Í tølum og %

Í tølum				Í %			
2004		2008		2004		2008	
M	K	M	K	M	K	M	K
172	49	146	64	78	22	70	30

Í landsstýrinum, sum varð skipað í november 2011, er harafturímóti afturgongd í javnstøðuni: ein kvinna og sjev menn, svarandi til 13% kvinnur. Hetta er ein afturgongd í mun til undanfarna landsstýri (2008-2011), har fýra menn og trýggjar kvinnur myndaðu landsins leiðslu, sí talvu 4.

Talva 4: Kynsbýti í Føroya landsstýri 2004-2011. Í tølum og %

	2004-2008		2008-2011		2011-	
	Menn	Kvinnur	Menn	Kvinnur	Menn	Kvinnur
Í tølum	7	0	4	3	7	1
Í %	100	0	57	43	87	13